

FOREDRAG PÅ VEST-AGDER HØYRES ÅRSMØTE I KRISTIANSAND
LØRDAG 12. DESEMBER 1981

Det er i dag nesten tre måneder siden Stortingsvalget. Med det sluttet også en lang og slitsom valgkamp for tusenvis av aktive og innsatsvillige Høyre-tillitsmenn i Vest-Agder og i alle andre deler av landet. Men resultatet av deres innsats ble som fortjent, en bemerkelsesverdig fremgang for Høyre.

2.

Efter valgseieren prøvet vi, i nøye samsvar med hva vi hadde lovet på forhånd, å etablere en trepartiregjering. Jeg behøver ikke nå å gå nærmere inn på årsakene til at det likevel ikke lyktes. La meg bare få understreke at det er meningsløst å snakke om løftebrudd fra noe partis side i den forbindelse. Alle de tre partiene hadde sagt fra at et borgerlig flertall ville føre til en borgerlig regjering som ville bli enten en treparti-regjering eller en Høyreregjering. Resultatet ble altså den første Høyreregjering på over 50 år som nå er i fullt arbeid med å gjennomføre akkurat det vi sa at vi ville gjøre.

Men Regjeringen var knapt nok kommet på plass i regjeringskontorene før vi likevel fikk høre påstander

om at Høyre var på vei bort fra de standpunkter vi hadde lagt fram i valgkampen. Arbeiderpartiets formann snakket f.eks. om et "skrittvis tilbaketog fra løftenes valgkamp", da regjeringserklæringen ble presentert.

Slike påstander er naturligvis ikke uventede, men de blir ikke riktigere av den grunn. Hvis man ser noe nærmere på det arbeidet som er utført i de syv ukene Regjeringen hittil har virket, vil man fort se at Regjeringen i virkeligheten er kommet godt igang med å gjennomføre det vi selv har sagt i vårt program og under valgkampen.

Og det er jo det Høyre selv har lovet som må være det avgjørende når man skal vurdere om Regjeringen holder

4.

ord, ikke de vrengebilder av vårt syn som Arbeiderpartiet og andre politiske motstandere kom med under valgkampen, og til dels har gjentatt senere.

Det kan være grunn til å minne om noen hovedsaker som Høyre satte i forgrunnen under valgkampen:

- Vi krevet større støhet i sikkerhetspolitikken
- Vi krevet en mere realistisk nedrustningspolitikk, med vekt på gjensidighet og lik nedrustning i øst og vest
- Vi understreket behovet for å gjenreise vekstkraften i norsk økonomi, for deretter å kunne skaffe mer midler til bedre løsning av flere oppgaver.

For å oppnå dette understreket Høyre at det er nødvendig med mindre vekst i de offentlige utgifter, at det er nødvendig med en ny skattepolitikk, og at det må satses på å redusere offentlig byråkrati, med sikte på å fjerne unødvendige offentlige inngrip og restriksjoner.

Høyre understreket under valgkampen gang på gang at arbeidet med å gjenreise vekstkraften i norsk økonomi vil kreve adskillig tid. Vi har aldri lovet at man med ett slag skulle kunne rette opp resultatene av mange års feilslått økonomisk politikk.

6.

Det skulle ikke være nødvendig å bruke mange ord på å vise at Regjeringen holder ord når det gjelder sikkerhets- og forsvarspolitikken. De hovedsynspunkter Høyre fremmet under valgkampen, er nedfelt både i Regjeringens erklæring og i den praktiske utforming av utenriks- og sikkerhetspolitikken fra dag til dag.

Før jeg går videre til andre saksområder, vil jeg imidlertid gjerne få knytte noen kommentarer til viktige sikkerhetspolitiske begivenheter fra de siste dager. Mandag forrige uke begynte de viktige forhandlinger i Geneve om begrensnig av kjernefysiske våpen i Europa. Gjennom samarbeidet i NATO har Regjeringen deltatt aktivt i utformingen av det forhandlingsopplegg som ble presentert fra amerikansk side den 18. november.

Forhandlingene blir sikkert både vanskelige og langvarige. Men jeg tror det er riktig å si at med sitt initiativ har amerikanerne skapt grunnlag for et klimaskifte.

De første sovjetiske reaksjoner var meget negative. President Bresjnevs uttalelser den 25. november under Bonn-besøket synes derimot forholdsvis imøtekommende. I løpet av en ukes tid er det således kommet forslag og uttalelser som samlet burde kunne gi oss et rimelig grunnlag for håp om at forhandlingene etterhvert kan lede til resultater.

USA er rede til å avstå fra sine planer om å plassere nye atomvåpen i Europa, dersom Sovjet fjerner sine langtrevkende rakettvåpen som allerede er, og som hver

8.

uke fortsatt blir, utplassert mot mål i Vest-Europa. Dette er innholdet av det såkalte dobbeltvedtaket fra Brussel i desember 1979.

Etter den tid har for øvrig USA for sin del fjernet omlag 1000 kjernefysiske våpen fra Europa. Dette faktum kommer sjelden frem i atomdebatten. Men bl.a. på grunn av denne ensidige amerikanske tilbaketrekning så er det i dag oppstått en manglende balanse sett fra Vestens side. Dette gjelder uansett hvordan man regner eller kalkulerer antall kjernefysiske våpen. Den enkleste måten å forandre dette på, er selvsagt at Sovjet fjerner sine nye mellomdistanseraketter. Da kan vi også unngå at USA må plassere ut nye våpen. Men det bør ikke være noen tvil hos Sovjet eller hos andre om

at utplassering av nye våpen blir resultatet dersom forhandlingene ikke fører frem. Hvis Sovjet får inntrykk av at de amerikanske våpen ikke vil bli utplassert i noe tilfelle, pga motstanden mot atomvåpen i Europa, vil Sovjet ikke behøve å redusere sine styrker. Vi kan da få det paradoksale resultat at motstanden mot atomvåpen i Vest fører til at styrkene i Øst ikke blir redusert.

Regjeringen legger derfor avgjørende vekt på at NATO kan opptre mest mulig samlet i nedrustningsarbeidet. Fra norsk side er dette det beste bidrag vi nå kan yte i arbeidet for rustningskontroll. Ethvert forsøk på å skape tvil om at NATO står samlet bak sitt forhandlingsopplegg, vil i realiteten svekke Vestens posisjon og gjøre forhandlingene vanskeligere.

10.

Regjeringen vil for sin del medvirke aktivt under de konsultasjoner som vil finne sted i NATO mens Geneve-forhandlingene pågår. Vi vil under disse drøftelser søke å gjøre til virkelighet den nedrustning som er ett av norsk sikkerhetspolitikkens aller viktigste mål. Gjennom dette engasjement i NATO vil vi dermed også bestrebe oss på å legge forholdene bedre til rette for varig avspenning og fred.

Den mest presserende oppgave Regjeringen sto overfor ved tiltredelsen, var naturligvis arbeidet med statsbudsjettet for neste år. Vi var henvist til å ta

utgangspunkt i det budsjettforslag som var utarbeidet av den avgående Arbeiderparti-regjering. Den korte tid som sto til disposisjon gjorde det umulig å fremme budsjettendringer av mer dyptgripende karakter. Men Regjeringen maktet allikevel å legge frem forslag om endringer i et slikt antall og av et slikt omfang at de samlet representerer en markert kursendring.

Hovedinnholdet i endringsforslagene er en dempning av veksten i de offentlige utgifter, og skattereduksjoner i forhold til Arbeiderpartiets skattekrav som på årsbasis utgjør 2,1 milliarder kroner.

Det hevdes at skatteletten er for liten til at den kan få noen virkning. Dette er en helt urimelig påstand. Arbeiderbladet har brukt en lønnstaker med en inntekt på kr. 90 000,- som eksempel. For lønnstakere med denne inntekt vil skattelettelsen, i forhold til Arbeiderpartiets forslag, utgjøre kr. 720,- i klasse 1 og kr. 1 180,- for en familie med 2 barn. Da er økt barnetrygd også regnet med. Denne lettelsen gir lønnstakeren

like mange kroner netto som han ellers ville få ved en økning av bedriftens lønnsutgifter med 2 - 3%. Dette store utslaget skyldes at bedriften må betale økte sosiale utgifter når lønnen går opp, og at en stor del av et lønnstillegg går bort i skatt.

Men når skattelettelse fører til at lønnstakerne kan klare seg med mindre lønnstillegg, blir også prisstigningen mindre. Og da blir behovet for lønnstillegg mindre igjen. Tar man hensyn til det også, kommer man frem til at skattelettelsene gjør det mulig å sikre den samme kjøpekraften som den forrige regjeringen har forutsatt, med 3 - 4% lavere lønnstillegg enn det som ville bli nødvendig etter de skatteforhøyelser som den ville ha.

Derfor er skattelettelsene også klart inflasjonsdempende. Regjeringen forutsetter nemlig at lønnstakerorganisasjonene først og fremst tar hensyn til utviklingen i medlemmenes kjøpekraft og ikke andre utenforliggende hensyn når de utformer sine krav. Uttalelser fra organisasjonene selv bekrefter egentlig det.

Det påstås at skatteletten mangler sosial profil og ikke kommer vanlige lønnstagere tilgode. Også dette er

feil. Den prosentvise reduksjon av skatten i forhold til inntekten er tilnærmet den samme for alle lønnstagergrupper. Den sosiale fordeling av skattebyrdene blir stort sett den samme som i de skattereglene som gjelder i år, og som Arbeiderpartiet tidligere har regnet som sosial. Forskjellen ligger først og fremst i at vi gjennomfører forbedringer for barnefamiliene, som gjør fordelingen av byrdene sosialt noe bedre enn i år.

For å begrunne påstanden om usosial fordeling, trekker Arbeiderpartiet frem noe det kaller lettelser for "aksjespekulanter" i Regjeringens skatteopplegg. Men det forslaget det sikter til, er bare en videreføring

av den stimulering av aksjemarkedet som Arbeiderpartiet selv gikk inn for i regjeringsposisjon. Tiltaket er nemlig en forutsetning for å sikre næringslivet og arbeidsplassene tilstrekkelig tilgang på risikovillig kapital. Når man så i tillegg tar i betraktning at endringene i aksjebeskatningen beløper seg til under 1% av den samlede skattelettelse, og at den spesielt tilgodeser småsparerne, avdekkes det meningsløse i påstanden om at Regjeringens skatteopplegg er usosialt.

Det hevdes videre at skatteletten for en barnefamilie vil bli "spist opp" av økte priser på mel og sukker. Faktum er også her at det motsatte: For en tobarnsfamilie med kr. 90 000,- i inntekt vil skatteletten og den økte barnetrygden utgjøre kr. 1 180,- i året, mens

reduksjonen av melsubsidiene og den økte sukkeravgiften for en tilsvarende gjennomsnittsfamilie vil utgjøre kr. 350-400 i året. For øvrig er det grunn til å minne om at Arbeiderpartiregjeringen i fjor gjennomførte meget større reduksjoner i subsidiene til forbrukerne.

Påstanden om at skatteopplegget ikke vil kunne ha noen modererende virkning på lønnsforhandlingene er spesielt overraskende sett på bakgrunn av de tiltak Brundtland-regjeringen selv iverksatte i høst. "For å unngå et indeksoppgjør som ville svekke konkurranseevnen", dvs. unngå nye lønnsøkninger, innførte Arbeiderpartiregjeringen midlertidige skattelettelse i form av fradrag i skatten på 0,5% av de første kr. 100 000 og 0,3% av de neste kr. 50 000. For en lønnstaker med kr. 90 000 i

18.

inntekt og 2 barn innebar dette ca. kr. 500 i året 1981. Den nye regjeringens opplegg for 1982 representerer kr. 1 180,- i året for samme familie.

Arbeiderpartiet mener altså at en lettelse på kr. 500,- kunne begrunne bortfall av lønnstillegg i høst. Men det mener at en mer enn dobbelt så stor lettelse ikke kan begrunne moderasjon ved lønnsoppgjør etter regjeringsskiftet. Dette er ikke bare usaklig. En slik agitasjon kan også undergrave mulighetene for den moderasjon som alle ansvarlige er enige om at man må oppnå, dersom man vil sikre arbeidsplassene og full sysselsetting.

Ikke minst hensynet til landets økonomi og arbeidsplasser burde tilsi at debatten om Regjeringens skatteopplegg ble basert på fakta, istedenfor de vrengebilder som Arbeiderpartiet og deres ensporede partipresse presenterer for det norske folk.

Som kjent vil resultatet av Stortingets behandling av statsbudsjettet bli at vi ikke får en neddemping av de offentlige utgifter i den grad Regjeringen hadde lagt opp til. Dette vil naturligvis svekke budsjettet i forhold til Regjeringens forslag. Arbeidet med å komme ut av stagnasjonen vil derfor måtte ta lengre tid enn ellers ville vært nødvendig. Men vi er på rett vei. Selv om budsjettet ikke blir fullt så godt som det kunne ha vært, vil det være bedre tilpasset den

20.

økonomiske situasjon enn det skatteforhøyelsesbudsjett som Arbeiderpartiregjeringen etterlot seg.

Høyre la før valget stor vekt på behovet for å gjennomgå lovverket med sikte på forenkling og avskaffelse av unødvendige offentlige reguleringer, restriksjoner og inngrep - både som et viktig bidrag til å gjenreise vekstevnen i norsk økonomi, og for å styrke enkeltmenneskets muligheter til å fatte avgjørelser på egen hånd.

Regjeringen har fulgt opp dette gjennom forslag om å oppheve planleggingsloven og å forenkle markedsføringsloven, for å hindre mer byråkrati både offentlig og i bedrifter.

21.

Det vil komme forslag om opphevelse av unødvendige begrensninger i borettslagenes handlefrihet. Regjeringen vil også foreslå opphevelse av en rekke unødige og byråkratiserende reguleringer i Samferdselsloven. Regjeringen arbeider med forslag til endringer i etableringsloven, og i enkelte av de bestemmelser i arbeidsmiljøloven som ikke har reell helsemessig betydning.

Spørsmålet om påkrevde endringer i konsesjonsloven står også på Regjeringens dagsorden. Men dette er jo et velkjent politisk stridsspørsmål, også mellom de borgerlige partiene. Det må derfor legges adskillig arbeide i å sørge for at Stortingets behandling kan føre til reelle forbedringer, med den styrkelse av

22.

handlefrihet, arverett og eiendomsrett som er vårt hovedmål også i denne sak.

La meg også nevne

arbeidet med endringer i forretningsbankloven og Regjeringens vedtak om utsettelse av loven om offentlige ansattes medbestemmelsesrett. Vi tar sikte på raskt å legge frem et forslag som sikrer de offentlig ansatte medbestemmelse, men som samtidig sikrer de folkevalgte fortsatt adgang til å avgjøre politiske spørsmål i overensstemmelse med valgresultatene.

Regjeringen har også sagt klart fra at arbeidet for en videre utvikling av demokrati og samarbeide på arbeidsplassen vil bli ført videre på en slik måte at

det ikke forrykker balansen mellom representanter for eierne og de ansatte i bedriftenes styrende organer. Etter Høyres mening er det i denne sammenheng særlig viktig å styrke den enkeltes medbestemmelse i egen arbeidssituasjon.

Politikk er imidlertid ikke bare økonomi, skatter og reguleringer, selv om dette er områder som tiltrekker seg mye av den politiske interesse. Regjeringen har også satt igang arbeidet med reformer på andre viktige områder. Vi er i full gang med å få gjennomført en oppmyking av NRK-monopolet. Vi er i ferd med å bedre arbeidsforholdene for Kirken og for livssynsinstitusjonene.

24.

Det gjør vi både gjennom enkelte endringsforslag i budsjettet, en mer positiv holdning til private skoler og ikke minst gjennom de varslede forslag om kristen formålsparagraf i barnehavenloven og en bedre utforming av arbeidsmiljølovens § 55A, som i dag gjør det vanskeligere enn nødvendig for livssynsinstitusjoner å arbeide etter sine egne ideelle formål.

Å få endret § 55A er i Arbeidsmiljøloven for Regjeringen et viktig prinsippsspørsmål. Vi anser det som en selvfølge at livssynsinstitusjoner skal ha rett til å spørre søkere som vil arbeide der, om de deler institusjonens livsanskuelse. Det vil i praksis være uholdbart om dette bare skulle kunne gjøres hvor offentlige myndigheter mener at "stillingens karakter" tilsier det. Enhver med kjennskap

til livssynsinstitusjoner må nemlig vite at det ikke bare er dens ledere og noen utvalgte andre, men hele det miljø, den innstilling og det engasjement som preger hele personalet som gir institusjonen særpreg og mening. Å nekte slike institusjoner retten til å sikre seg et personale som går helhjertet inn for institusjonens formål, er derfor et uakseptabelt inngrep i deres demokratiske frihet, og et anslag mot vekst og mangfoldighet i samfunnets religiøse og kulturelle liv.

Det kan for øvrig være fristende å spørre om f.eks. Arbeiderpartiet og LO ville akseptert at de ikke skulle kunne sikre seg mot at personale ved deres institusjoner og virksomheter f.eks. hadde en negativ grunnholdning til arbeiderbevegelsens idegrunnlag.

Også i skolepolitikken er vi i god gjenge med å oppfylle våre forpliktelser om å legge større vekt enn tidligere på faglig kvalitet og innhold. Regjeringen har allerede vedtatt å endre Arbeiderpartiregjerings omstridte forslag til opptaksregler for videregående skoler, bl.a. slik at man ikke lenger kan bruke alder som eneste opptaksgrunnlag. Arbeidet med å utforme et kjernestoff i viktige fag i grunnskolen er igang. Regjeringen har også startet nedbyggingen av Forsøksrådet for skoleverket, som det ikke lenger er reelt behov for.

Listen over initiativ kunne naturligvis gjøres adskillig lenger, men det vil i praksis være umulig å redegjøre det Regjeringens omfattende opprydnings- og reformarbeide

i detalj. Den liste jeg har fremlagt skulle imidlertid være tilstrekkelig til å vise at påstander om at Høyre er på vei bort fra sine valgløfter er det motsatte av virkeligheten.

Et aktuelt eksempel på dette er Regjeringens forslag om å gjeninnføre flertall for aksjonærene i forretningsbankenes styrende organer, og samtidig øke de ansattes representasjon.

Det ligger langtrevkende prinsipielle og praktiske begrunnelser bak dette forslag. Allerede før Arbeiderpartiet innførte politisk valgte flertall i bankenes representantskaper, gjorde vi oppmerksom på at skadevirkningene ved dette ikke ville bli så tydelige de første par år, men vise seg med voksende tyngde etterhvert.

28.

Arbeiderpartiet hevder nå at den nye ordningen har virket godt. Etter vårt skjønn er dette ikke engang riktig på kort sikt, og samtidig en farlig undervurdering av de langsiktige perspektiver i saken.

Man har allerede sett hvorledes innføringen av politiske flertall i stedet for eierflertall i bankene har medført stagnasjon i tilgangen på ny risikovillig privat kapital til disse finansieringskilder, som er så viktige for arbeidslivet og andre formål. Fortsetter dette, øker risikoen for at staten må skaffe kapital også til bankene. Dette vil i så fall komme i tillegg til alle de andre forpliktelser som staten har, og som den ikke klarer å møte godt nok. Resultatet av dette vil i tilfelle bli mer statskapitalisme, det motsatte av "demokratisering".

Forøvrig er det vel riktig å si at de politiske valgte flertall^{foreløpig} ikke har gjort så meget. De har stort sett avfunnet seg med at bankene er drevet slik som de profesjonelle ansatte ledere har villet. Reduksjonen av aksjonærenes rolle kan bety en styrkelse av banksjefenes posisjon. Dette har ikke noe med reelt demokrati å gjøre. At de nye politiske flertall ikke har foretatt seg noe særlig, kan neppe sies å være noe argument for ordningen.

Men det er lite sannsynlig at denne statiske "idyll" ville vare så lenge, dersom ikke politikerne nå blir fratatt flertallet i de styrende organer i disse privateide institusjoner. Man må regne med at de som politikere etterhvert ville begynne å drive politikk også i bankene, istedet for

30.

å konsentrere seg om økonomi. Dessuten har man allerede sett tendenser til at de politiske flertall i representantskapene vil føre til at det også blir satt flere politikere inn i bankenes styrer. Større vekt på politiske synspunkter i bankledelse betyr mindre vekt på økonomisk soliditet og lønnsomhet, og derved mindre bidrag fra bankene til økonomisk effektivitet, vekst og fremgang. Selv om slike vekstbremsende faktorer i et sosialisert system først utvikles etterhvert, ville det være uriktig å la være å legge vekt på dem.

Likevel kunne dette kanskje blitt vurdert annerledes av flere hvis forretningsbankene hadde vært de eneste kreditt-institusjoner av betydning. Men i virkeligheten vil det jo fortsatt være et dominerende innslag av statlige og andre ikke-private banker og kreditt-institusjoner, selvom forretningsbankene nå privatiseres igjen. Og de kreditt-institusjonene som ikke er private, vil ha godt av konkurranse fra reelt private banker.

Dessuten vil lover og offentlig tilsyn også hindre at de private forretningsbankene kan få en uheldig maktposisjon. Derimot kan politikere i forretningsbanker bety en uønsket maktkonsentrasjon i de politiske partiene.

Det er også grunn til å merke seg den eiendommelige argumentasjon Arbeiderpartiet bruker for å opprettholde den ordning det selv har innført, sammen med SV. Disse angivelige radikale partier argumenterer nå som om det i og for seg skulle være galt å forandre det som engang er innført. Det er en form for statisk konservatisme som Høyre ikke kan legge til grunn for sine vurderinger.

Dessuten sier Arbeiderpartiet at politisk flertall er bra fordi det gir innsyn i bankenes virksomhet, og har avslørt myter om bankene. Til det er å svare at det offentlige vil beholde innsyn også etter vårt forslag. Vi vil jo at det offentlige fremdeles skal velge 1/5 av representantskapene. Det er fullstendig nok til å sikre innsyn.

De myter om bankene som Arbeiderpartiet nå er glad for at man har avlivet, har det selv skapt. Og hvis Arbeiderpartiet bare selv lar være å gjenopplive disse myter, behøver man ikke politiske kommisarer i bankene for å unngå slike usaklige forestillinger.

Vi mener at de ansatte på disse viktige arbeidsplasser også må få en representasjon som ligger nærmere den som er vanlig i det øvrige private arbeidsliv, enn den femdel de har i dag. Vi foreslår derfor en økning av de ansattes representasjon til 4/15. Vi kan ikke se noe galt i at de ansatte blir noe sterkere representert enn politikerne, tvert imot.